

**THE IMPLEMENTATION OF THE COMMUNITY POLICING TO IMPROVE
THE CITIZENS' SENSE OF SECURITY - THEORETICAL OR PRACTICAL
PROBLEMS?**

**REALIZACJA PROGRAMU COMMUNITY POLICING NA RZECZ POPRAWY
POCZUCIA BEZPIECZEŃSTWA OBYWATELI – PROBLEM TEORETYCZNY
CZY PRAKTYCZNY?**

dr Marta Kowalczyk – Ludzia

Uniwersytet Warmińsko – Mazurski

marta.kowalczyk.ludzia@gmail.com

ABSTRACTS

In this paper i will present issues related to the implementation of the *community policing*. This program relates ideological to the development of the relationship between “neighboring” Police officer and representatives of civil society. The actualization of such demands is not without significance for the actual strengthening security of the local population settlements.

In the first part of the paper i show the fixed components of that program. Then, it was agonizing about the reflexive nature of the correlation efficiency of the local Police officer and the actual implementation of the “community policing”. Presented observations were based on an analysis of survey results.

Przedmiotem niniejszego opracowania będzie prezentacja zagadnień związanych z realizacją programu *community policing*. Wspomniany program ideologicznie odnosi się do kształtowania relacji między „sąsiedzkim” funkcjonariuszem Policji a przedstawicielami społeczeństwa. Urealnienie takich postulatów nie pozostaje bez znaczenia w zakresie faktycznego wzmacniania poczucia bezpieczeństwa u mieszkańców lokalnych osiedli.

W pierwszej części opracowania przedstawiono stałe komponenty tegoż programu. Następnie podjęto dywagacje o charakterze refleksyjnym w zakresie korelacji efektywności działań dzielnicowych a rzeczywistą realizacją programu *community policing*. Zaprezentowane uwagi zostały sformułowane w oparciu o analizę wyników badań ankietowych.

KEY WORDS:

community policing, domestic security, police officers, neighborhood help, local residents problems

community policing, bezpieczeństwo wewnętrzne, funkcjonariusze Policji, pomoc sąsiedzka, lokalne problemy mieszkańców

WPROWADZENIE

Celem niniejszego artykułu będą rozważania odnoszące się do faktycznej realizacji programu *community policing*. Korelacja działań funkcjonariuszy z podmiotami pozapolicyjnymi może przynieść wymierne efekty na rzecz poprawy poczucia bezpieczeństwa, kształtowanego zwłaszcza we współpracy z mieszkańcami lokalnych osiedli. Zakłada się zatem, że zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego powinno stać się istotnym elementem pracy funkcjonariuszy. Tematyka opracowania oscyluje wokół kwestii istotnych nie tylko dla policjantów, ale również ważnych dla każdego z nas.

UWAGI OGÓLNE

Bezpieczeństwo jest terminem o rozległej konotacji. Termin ten można zastosować choćby do bezpieczeństwa: narodowego, zewnętrznego i wewnętrznego [K. Bronowska, A. Ludzia, 2011 r., s. 671 i n.]. Leksykalne znaczenie tego pojęcia ujmuje się jako „stan, w którym brak zagrożenia” [E. Dereń, E. Polański, 2012 r., s. 60]. Zagrożenie poczucia bezpieczeństwa staje się często fundamentalną przyczyną skłaniającą do podejmowania wielu prób przeciwdziałania takiemu stanowi. Wyrazem takich działań na szczeblu lokalnym jest m. in. urealnienie postulatów programu *community policing*.

Według definicji zaproponowanej przez J. Czapską i J. Wójcikiewicza termin *community policing* oznacza „[...] filozofię sprawowania funkcji policyjnych, realizującą ideę bliskiej współpracy „sąsiedzkiego” policjanta z członkami lokalnej społeczności” [J. Czapska, J. Wójcikiewicz, 1999 r., s. 129]. Z kolei W. Pływaczewski i G. Kędzierska ujmują termin *community policing* jako „zainicjowany w Stanach Zjednoczonych ogólnospołeczny program profilaktyczny, mający na celu zwalczanie przestępczości i prowadzenie działań profilaktycznych na szczeblu lokalnym, terenowym (gmina, dzielnica) i organizacyjnym (Policja, organizacje rządowe i pozarządowe, samorządy terytorialne itp.). Realizatorem programu ze strony Policji jest dzielnicowy, którego zadaniem jest stworzenie stosunków partnerskich z mieszkańcami swojego rejonu i wspólne rozwiązywanie problemów” [W. Pływaczewski, G. Kędzierska (red.), 2001 r., s. 55]. Z kolei P. J. Juszczak ujmuje *community policing* jako program, który „[...] w dużej mierze jest bilansem nowoczesnej

kooperacji Policji ze społeczeństwem” [P.J. Juszczyk, Poznań 2007 r., s. 102].

Nadto, jak podkreśla się w literaturze przedmiotu, definicja *community policing* odnosi się do „pewnego sposobu współistnienia Policji i społeczeństwa we wspólnym celu, jakim jest poprawa bezpieczeństwa życia człowieka.” [E. Żywucka – Kozłowska, M. Kowalczyk – Ludzia, K. Bronowska, A. Ludzia, 2011 r., s. 15].

Pierwotne znaczenie tego terminu odnieść można do idei uświadamiania funkcjonariuszom Policji, jak ważna i społecznie pożyteczna jest wykonywana przez nich praca. Za prekursora w zakresie utworzenia tego nowego nurtu uważa się Arthura Woodsa, będącego w latach 1914 – 1919 r. zwierzchnikiem funkcjonariuszy Policji w Nowym Yorku [E. Żywucka – Kozłowska, M. Kowalczyk – Ludzia, K. Bronowska, A. Ludzia, 2011 r., s. 133]. Gwoli ścisłości dodać należy, że lata 60. uznaje się za początek realizacji *community policing*¹.

Idea współpracy funkcjonariuszy Policji z przedstawicielami lokalnej społeczności realizowana była w Polsce już od dawna. Wystarczy wspomnieć choćby działalność funkcjonujących m. in. w czasie okupacji pomocniczych formacji tzw. Straży Obywatelskiej zajmującej się ochroną porządku publicznego. Jak zauważa P. Majer, „zakładano, że po wyzwoleniu oddziały Straży Obywatelskiej będą wspomagać działalność gminnych posterunków Straży Samorządowych, a ich członkowie rekrutować się wyłącznie z miejscowej ludności” [P. Majer, 2011 r., s. 208].

Charakterystycznymi wyróżnikami nowego programu stały się jego następujące elementy:

- konsultacje celem, których było regularne prowadzenie badań w zakresie potrzeb mieszkańców lokalnych osiedli, co do poczucia bezpieczeństwa w zamieszkałych dzielnicach miasta (wsi);
- adaptacja ukierunkowana na możliwość swobodnego dysponowania siłami i środkami, by zaspokoić społeczne oczekiwania w zakresie poprawy poczucia bezpieczeństwa w danym rejonie;
- mobilizacja polegająca na podjęciu aktywnej współpracy funkcjonariuszy Policji z przedstawicielami lokalnych społeczności na rzecz poprawy poczucia bezpieczeństwa;
- rozwiązywanie problemów charakteryzujące się likwidacją czynników sprzyjających rozwojowi przestępczości i strachu (tzw. prewencja społeczna) [por. J. Czapska, J. Wójcikiewicz, 1999 r., s. 138-139].

Wymienione wyżej cechy charakterystyczne programu *community policing*, jak wskazują autorzy „Leksykonu Policyjnego”, służą realizacji następujących celów:

- „zapobieganiu i redukowaniu przestępczości,
- redukowaniu takich zjawisk, jak prostytutka uliczna, spożywanie alkoholu w mie-

- jscach publicznych, agresywne żebractwo, graffiti lub zaśmiecanie ulic,
- wzrostowi poczucia bezpieczeństwa mieszkańców,
 - poprawie stosunku społeczeństwa do Policji
 - poprawie komfortu życia w dzielnicach – jako efekt końcowy” [W. Pływaczewski, G. Kędzierska (red.), 2001 r., s. 55].

Wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców lokalnych osiedli jest zagadnieniem nie tylko wysoce pożądanym, ale także koniecznym w zakresie budowania społecznego poczucia zaufania wobec funkcjonariuszy Policji. Jak słusznie dowodzi A. Misiuk, powołując się na poglądy angielskiego premiera i ministra spraw wewnętrznych Roberta Peela, do zakresu podstawowych zasad działania Policji zalicza się m.in. następujące reguły:

1. „Zdolności Policji do wykonywania swoich obowiązków zależą od społecznej akceptacji działań policyjnych;
2. Policja musi zapewnić chętnych do współpracy w celu przestrzegania prawa, aby móc zapewnić i utrzymać szacunek opinii publicznej [...];
3. Policja w każdym czasie i sytuacji powinna utrzymać związek ze społeczeństwem” [A. Misiuk, 2011 r., s. 16 – 17].

Trudno zaprzeczyć tym słusznym postulatam. Jeśli zatem przyjąć, że fundamentalnym zadaniem funkcjonariuszy Policji jest rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw i wykroczeń [por. Ustawy o Policji z 6. 4. 1990 r. (Dz. U. 1990, nr 30, poz. 179 z późn. zm.) art. 14], to istotnym czynnikiem sprzyjającym realizacji wymienionego celu jest ugruntowanie zaufania obywateli do zasadnych działań podjętych przez funkcjonariuszy Policji. Wyznaczony cel zostanie osiągnięty wówczas, gdy wzrośnie efektywność policyjnych działań w poszczególnych regionach Polski. Sukces w zakresie rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania szeroko pojętej przestępczości, oceniany w skali krajowej, zostanie odniesiony, gdy suma efektywnych działań podjętych w poszczególnych regionach kraju (a więc i wśród lokalnych społeczności) będzie wysoka.

EFEKTYWNOŚĆ DZIAŁAŃ PODJĘTYCH PRZEZ DZIELNICOWYCH A REALIZACJA PROGRAMU COMMUNITY POLICING – PRÓBA OCENY

Zapewnianie poczucia bezpieczeństwa stanowi fundamentalny cel realizowany w codziennej pracy funkcjonariuszy Policji. W zależności od regionu, w którym pracują funkcjonariusze, lokalne problemy mieszkańców mogą różnić się od siebie, choć często są zbieżne. Ukonkretnienie wszystkich kwestii związanych z najczęściej występującymi rodzajami zagrożeń na lokalnych osiedlach nie jest w pełni możliwe, bowiem znaczącą rolę odgrywa tu specyfika niebezpieczeństw

występujących w poszczególnych regionach kraju. Natomiast należy zgodzić się z następującymi stwierdzeniami, że po pierwsze kluczową rolę w zakresie poznawania społecznych potrzeb mieszkańców lokalnych osiedli odgrywa funkcjonariusz Policji określany mianem *dzielnicowy*. Po drugie zaś należy podkreślić powagę przedstawionych tu kwestii w zakresie budowania i poprawy relacji obywateli – funkcjonariusz Policji. Szczegółowe zadania dzielnicowych znalazły swoje unormowanie m.in. w Zarządzeniu Komendanta Głównego Policji w sprawie form i metod wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika rewiru dzielnicowych [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Główniej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn. zm.)]. Mając na uwadze korelację zadań dzielnicowych z założeniami programu *community policing*, w ocenie autorki można zastanowić się nad korelacją założeń teoretycznych tego programu z wymogami prawnymi odnoszącymi się do obowiązków dzielnicowych. We wspomnianym zarządzeniu warto zwrócić uwagę m. in. na następujące kwestie:

- prowadzenie rozpoznania przydzielonego mu rejonu służbowego pod względem osobowym, terenowym, zjawisk i zdarzeń mających wpływ na stan porządku i bezpieczeństwa publicznego [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Główniej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn. zm.)];
- realizowanie zadań z zakresu profilaktyki społecznej [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Główniej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn. zm.)];
- realizowanie zadań z zakresu ścigania sprawców przestępstw i wykroczeń [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Główniej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn. zm.)];
- kontrolowanie przestrzegania prawa powszechnie obowiązującego oraz przepisów prawa miejscowego [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Główniej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn. zm.)];
- gromadzenie niezbędnych informacji dotyczących swojego rejonu służbowego, odnoszących się m.in. do konfliktów społecznych oraz genezy ich powstania, [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Główniej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn. zm.)];
- prowadzenie rozpoznania terenowego w okolicach miejsc szczególnie niebezpiecznych (np. ze względu na nasilenie przestępczości narkotykowej czy alkoholowej) [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6.

2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn. zm.);

- zdobywanie informacji o osobach zamieszkałych lub przebywających w jego rejonie służbowym, które ze względu na swoją przeszłość, aktualny tryb życia i zachowania stwarzają zagrożenie porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz podjęcie wobec takich osób stosownych działań o charakterze wychowawczym i społecznym [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn. zm.)];
- zgłoszenie kierownikowi rewiru dzielnicowych lub innemu policjantowi zapotrzebowania na właściwe rozmieszczenie służb patrolowych, [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn. zm.)];
- informowanie mieszkańców o występujących zagrożeniach i udzielanie instrukcji do sposobów zabezpieczania się, zachowania się w określonych sytuacjach oraz organizowania się w celu poprawy bezpieczeństwa i utrzymywanie kontaktu z ofiarami przestępstw oraz inicjowanie działań mających na celu rozwiązanie problemu strachu, a także organizowanie doradztwa dla tej grupy osób [Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn. zm.)].

Powyższe unormowania zdają się być zbieżne z teoretycznymi założeniami programu *community policing*. Można się tu dopatrzeć wszystkich cech charakterystycznych dla tegoż programu.

Z jednej strony wypada podkreślić profilaktyczny aspekt wytyczonych obowiązków w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa przedstawicielom lokalnej społeczności. Z drugiej strony zaś akcentu wymaga wspomniany wyżej postulat w zakresie informowania mieszkańców o występujących zagrożeniach i sposobach przeciwdziałania im. Teoretyczne unormowania pracy dzielnicowych, choć słuszne w swym założeniu, nie zawsze znajdują swoje odzwierciedlenie w praktyce. W tym miejscu zastanowienia wymaga odpowiedź na następujący problem badawczy: „Czy praktyczne działania podjęte przez dzielnicowych są zbieżne z założeniami programu *community policing*?” [por. J. Apanowicz, 2005 r., s. 70]. W poszukiwaniu odpowiedzi na tak zadane pytanie sformułowano następującą hipotezę [por.: J. Pieter, 1975 r., s. 61]: zakłada się, że dzielnicowi, w ramach realizacji programu *community policing*, wypełniają prawnie określone zadania w sposób odpowiadający wymogom tegoż.

Celem weryfikacji słuszności podjętych tu kwestii posłużono się metodą

sondażu diagnostycznego. Zdaniem T. Mroza i M. Siwińskiej w zakres badań sondażowych ujmuje się następujące elementy:

- „wszelkiego typu zjawiska społeczne o znaczeniu istotnym dla funkcjonowania społeczeństwa,
- stany świadomości społecznej, opinii i poglądów określonych zbiorowości,
- wykrywanie istnienia zjawisk rozproszonych w społeczeństwie,
- ukazywanie atrybutów strukturalnych i funkcjonalnych badanych zjawisk,
- gromadzenie wiedzy o dynamice i kierunkach rozwoju określonych zjawisk” [T. Mróz, M. Siwińska, 2010 r., s. 39].

Narzędziem właściwym do zastosowania wspomnianej wyżej metody stał się kwestionariusz ankiety [K. Rubacha, 2012 r., s. 173]. Z uwagi na wieloaspektowość przedstawionego problemu badawczego zasadnym stało się przeprowadzenie ankiety zarówno wśród funkcjonariuszy Policji, jak i wśród przedstawicieli społeczeństwa. Badania² przeprowadzono w regionach Polski przedstawionych w tabeli 1.

Tabela nr 1. Miejsce zamieszkania badanych osób

WOJEWÓDZTWO	%	liczbowo
ŁÓDZKIE	1,821386604	31
ŚLĄSKIE	1,233842538	21
ŚWIĘTOKRZYSKIE	0,235017626	4
ŻYTOMIERSKIE	0,058754407	1
PODKARPACKIE	0,17626322	3
OPOLSKIE	0,17626322	3
LUBELSKIE	0,17626322	3
DOLNOŚLĄSKIE	0,17626322	3
KUJAWSKO-POMORSKIE	2,820211516	48
LUBUSKIE	2,58519389	44
MAŁOPOLSKIE	5,346650999	91
MAZOWIECKIE	7,344300823	125
PODLASKIE	3,760282021	64
POMORSKIE	2,350176263	40
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	44,653349	760
WIELKOPOLSKIE	1,410105758	24
ZACHODNIO-POMORSKIE	25,32314924	431
BRAK ODPOWIEDZI	0,352526439	6
RAZEM	100	1702

Ankiety przeprowadzono wśród 1702 osób, w tym wśród 898 kobiet oraz 796 mężczyzn. Osiem osób nie udzieliło odpowiedzi co do swojej płci. Nadto warto zaznaczyć, że wśród badanych osób 512 to funkcjonariusze Policji, natomiast 1190 respondentów to osoby niebędące funkcjonariuszami Policji.

Tabela nr 2. Zestawienie danych o respondentach biorących udział w badaniach

PŁEĆ	%	liczbowo
K	52,76145711	898
M	46,76850764	796
BRAK ODPOWIEDZI	0,470035253	8
RAZEM	100	1702

Zapytano 1190 respondentów: „Czy przedstawiciele lokalnej społeczności znają dzielnicowego w miejscu jego zamieszkania?”. Na tak sformułowane pytanie 270 osób udzieliło twierdzącej odpowiedzi, natomiast 912 osób odpowiedziało przecząco. Osiem osób w ogóle nie ma zdania w tej kwestii.

Tabela nr 3. Dzielnicowy w społeczności lokalnej - według odpowiedzi respondentów

Czy przedstawiciele lokalnej społeczności znają dzielnicowego w miejscu swojego zamieszkania?	%	liczbowo
TAK	22,68907563	270
NIE	76,63865546	912
BRAK ODPOWIEDZI	0,672268908	8
RAZEM	100	1190

Jak pokazują wyniki z przeprowadzonych badań, blisko w 77% przypadków dzielnicowy nie jest znany przedstawicielom lokalnych społeczności. W ocenie autorki tak znaczący wynik nie pozwala na obojętne potraktowanie przedstawionego problemu. Program *community policing* powinien służyć nie tylko rozwojowi efektywniejszej pracy podjętej przez funkcjonariuszy Policji, ale przede wszystkim powinien stać się solidnym fundamentem w powstawaniu relacji wzajemnego zaufania między Policjantami a przedstawicielami lokalnych społeczności. Swoje uzasadnienie znajdują tu zatem rozważania w zakresie ustalenia przyczyny powstawania takiej sytuacji.

W literaturze przedmiotu można znaleźć poglądy, zgodnie z treścią których,

przyczynami sprzyjającymi zaburzeniu relacji zaufania między funkcjonariuszami Policji a przedstawicielami społeczeństwa są m. in.:

- przeszkody znacznie utrudniające codzienną pracę funkcjonariuszy Policji, np. problemy ekonomiczne, brak samodzielności jednostek, zagrożenia osobiste, groźby ze strony przestępców, duże natężenie stresu itp. [por. B. Hołyst, 2006 r., s. 1385 - 1389];
- wypalenie zawodowe u policjantów niesprzyjające podjęciu przez nich aktywnej współpracy z mieszkańcami lokalnych osiedli [N. Ogińska – Bulik, 2006 r.];
- błędnie przeprowadzone czynności procesowo – kryminalistyczne, realizowane w ramach postępowań przygotowawczych, niesprzyjające wzrostowi poczucia zaufania obywateli do funkcjonariuszy Policji [E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, 2011 r., s. 27];
- niekorzystny wpływ niektórych przekazów medialnych na wizerunek funkcjonariuszy Policji [por. J. Stojer, 2010 r., s. 44 i n.];
- nadużywanie stanowiska służbowego przy okazji realizacji ustawowych czynności ze strony niektórych funkcjonariuszy Policji (np. podczas dokonywania zatrzymań) [por. K. Nitkowski 2011 r., s. 222 - 231];
- stereotypy i uprzedzenia [por. E. Gruza, 2009 r. s. 78]³;
- zdarzający się brak indywidualnego traktowania każdej osoby, zwłaszcza, gdy taka osoba podejrzewana jest o popełnienie czynu zabronionego [por. E. Gruza, 2009 r. s. 307]⁴;
- zdarzający się brak jednakowego traktowania obywateli przez funkcjonariuszy Policji [I. T. Dziubek, 2012 r., s. 278]⁵;
- częsty brak społecznej wrażliwości na krzywdę innych osób oraz brak wykazywania inicjatywy społecznej w celu współdziałania z funkcjonariuszami Policji [Interesujące uwagi w tej kwestii czynią J. Czapska i J. Wójcikiewicz – zob. J. Czapska, J. Wójcikiewicz, *Policja w społeczeństwie obywatelskim*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 1999 r., s. 226 - 236].

Bezdiskusyjny jest fakt, iż nie znając swojego dzielnicowego, trudno obdarzyć taką osobę zaufaniem. A zgodnie z podstawowym założeniem pracy dzielnicowego funkcjonariusz ten jest nie tylko pierwszą osobą, która powinna szczególnie zadbać o bezpieczeństwo mieszkańców z powierzonego mu rejonu, ale również osoba taka powinna być obdarzona zaufaniem mieszkańców, jeśli zgodnie z wyróżnikami programu *community policing* miałyby dojść do wspólnego rozwiązania problemów powstałych na lokalnym osiedlu.

W tym miejscu wypada przeanalizować ustosunkowanie się funkcjonariuszy Policji do omawianych tu kwestii. Pytanie: „Czy Pani / Pana zdaniem, przedstawi-

ciele lokalnej społeczności znają dzielnicowego w miejscu swojego zamieszkania?” zadano 512 funkcjonariuszom. Udzielono 251 odpowiedzi twierdzących oraz 256 odpowiedzi przeczących, 1 osoba nie wiedziała, jakiej odpowiedzi udzielić. Natomiast 4 osoby w ogóle nie odpowiedziały na to pytanie.

Tabela nr 4. Dzielnicowy w społeczności lokalnej - według odpowiedzi funkcjonariuszy Policji

Czy pani/pana zdaniem przedstawiciele lokalnej społeczności znają dzielnicowego w miejscu swojego zamieszkania?	%	Liczbowo
TAK	49,023438	251
NIE WIEM	0,1953125	1
NIE	50	256
BRAK ODPOWIEDZI	0,78125	4
RAZEM	100	512

Jak wynika z przeprowadzonych badań, w ocenie funkcjonariuszy Policji, ilość mieszkańców, którzy znają swojego dzielnicowego jest zbliżona do ilości mieszkańców, którzy swojego dzielnicowego jeszcze nie poznali (49% odpowiedzi twierdzących w zestawieniu z 50% odpowiedzi przeczących). Wyniki tych badań, choć bardziej optymistyczne niż wyniki badań z opinii respondentów – mieszkańców, to jednak nadal wydają się wysoce niepokojące. Jeśli, zdaniem badanych funkcjonariuszy Policji, 50% mieszkańców nie zna swojego dzielnicowego, to trudno uwierzyć w pełną realizację programu *community policing* w praktyce. W tym miejscu weryfikacji wymaga sformułowana wyżej hipoteza. W świetle przeprowadzonych badań należałoby odnotować, że aktywna współpraca mieszkańców lokalnych osiedli z dzielnicowymi, w zakresie zapewnienia wzmożonej ochrony bezpieczeństwa mieszkańców, wymaga większego zaangażowania i znaczącego wykazywania inicjatywy z obydwu stron. Dodać także należy, że cele programu *community policing* są warte zrealizowania i nie muszą pozostawać jedynie w sferze abstrakcyjnych planów.

WNIOSKI

Program *community policing*, mimo niewątpliwie trafnych założeń ideologicznych, nie jest wolny także od wad. Ze słusznych rozważań J. Czapskiej i J. Wójcickiewicza wynika, że tej filozofii można zarzucić między innymi, że:

- nadmierna koncentracja na problemach praworządnych obywateli rozprasza siły i środki przeznaczone na ściganie sprawców przestępstw;

- istnieje ryzyko zagrożenia upolitycznieniem Policji w wyniku podtrzymywania nadmiernie częstych kontaktów z lokalnymi przedstawicielami władzy reprezentujących obywateli;
- istnieje możliwość ograniczenia wolności i swobód obywateli na skutek działania „wszechobecných policjantów” [J. Czapska, J. Wójcikiewicz, 1999 r., s. 156-158].

Analizując negatywne skutki realizacji programu *community policing*, należy jednocześnie podkreślić jej zalety. Do niewątpliwie pozytywnych następstw wynikających z wprowadzenia takiego programu należy m. in. Fakt, że:

- *community policing* stanowi wyraz pewnego rodzaju „umowy społecznej”, co mogłoby implikować znaczną poprawę relacji wzajemnego zaufania między obywatelami a funkcjonariuszami Policji;
- istnieje możliwość znaczącej poprawy bezpieczeństwa mieszkańców lokalnych osiedli;
- społeczeństwo uzyskałoby pewną możliwość kontroli i oceny efektywności policyjnych działań [J. Czapska, J. Wójcikiewicz, 1999 r., s. 154-156].

Biorąc pod uwagę pozytywne i negatywne aspekty realizacji programu *community policing* oraz wyniki z przeprowadzonych badań, można sformułować następujące wnioski:

1. Jak wynika z odpowiedzi respondentów, zarówno funkcjonariusze Policji (50% odpowiedzi przeczących) [Tabela nr 4] oraz przedstawiciele społeczeństwa (76% odpowiedzi przeczących) [Tabela nr 3] nie są jeszcze przygotowani na pełną realizację programu *community policing*, jeśli nie wyrażają chęci poznania i współpracy ze swoim dzielnicowym;
2. Trudno zaprzeczyć, że blisko połowa ankietowanych funkcjonariuszy Policji (49%) [Tabela nr 4] pozytywnie ustosunkowuje się do kwestii znajomości bądź poznania dzielnicowego z przedstawicielami społeczeństwa. Takie wyniki, choć brak tu przeważającej większości, napawają nadzieją na pomyślną realizację programu *community policing* w przyszłości;
3. Zachowując naukowy obiektywizm, zaznaczyć należy, że pewne uwarunkowania przedstawionego programu z powodzeniem realizowane są przez funkcjonariuszy Policji. Tytułem przykładu wskazać należy choćby efektywną realizację programu „Razem Bezpieczniej”, którego celem jest m. in. działanie na rzecz ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań⁶;
4. Biorąc pod uwagę wspomniane powyżej czynniki uniemożliwiające budowanie więzi opartych na poczuciu zaufania między przedstawicielami społeczeństwa a funkcjonariuszami Policji, należałoby zastanowić się nad propozycją

poprawy lub choćby częściowej ich eliminacji;

5. Realizacja programu *community policing*, w ocenie autorki, powinna spełnić fundamentalne założenia tego programu, z tym jednakże zastrzeżeniem, aby rozsądnie wartościować priorytetowe zadania i cele wyznaczone ustawowo do realizacji przez funkcjonariuszy Policji (zwłaszcza w zakresie rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania sprawców przestępstw).

Zagrożenia mieszkańców lokalnych osiedli wynikają często m.in. z chuligaństwa, bójek, handlu środkami odurzającymi. W przedstawionych warunkach trudno nieraz oczekiwać pełnej aprobaty policyjnych działań. Natomiast jak wynika z konstytucyjnych unormowań, obowiązkiem Państwa jest zapewnienie wolności i praw człowieka i obywatela, jak również zapewnienie bezpieczeństwa obywateli (art. 5 Konstytucji) [Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2.04.1997 r. (Dz.U.1997, nr 78, poz. 483)]. Nadto nadmienić należy, że potrzeba bezpieczeństwa w klasyfikacji potrzeb według A. H. Masłowa jest jedną z fundamentalnych potrzeb każdego człowieka [por. E. Żywucka – Kozłowska, M. Kowalczyk – Ludzia, Uniwersalizm bezpieczeństwa, [w 2011 r., s. 227 i n.]. Brak zaspokojenia takiej potrzeby pogłębia poczucie frustracji i podważa zaufanie wobec przedstawicieli służb mundurowych.

Na kanwie tych rozważań, raz jeszcze warto zastanowić się nad zasadnością realizacji wspomnianego programu. Zasygnalizowane w niniejszym opracowaniu problemy mają na celu wskazanie z jednej strony wielu pozytywnych aspektów wynikających z realizacji programu *community policing*, z drugiej strony zaś stanowią przestrożę przed negatywnymi skutkami wprowadzenia danego programu. Odpowiedzi wymaga pytanie, czy realizacja programu *community policing* faktycznie przyczyni się w znaczącym stopniu do poprawy poczucia bezpieczeństwa mieszkańców lokalnych osiedli. Natomiast nie ulega wątpliwości, że urzeczywistnienie tych postulatów zdaje się być wysoce pożądane, bowiem nieraz odnotowuje się sytuacje bezpośrednio zagrażające mieszkańcom wielu regionów. Tytułem przykładu można odnotować, iż zdarzają się takie przypadki, w których, jak zauważa K. Bronowska, „znaczna część społeczeństwa [...] zrezygnowała ze swobody poruszania się, głównie w sferze wieczorowo – nocnej z uwagi na bezpieczeństwo osobiste” [K. Bronowska, 2008 r., s. 82], to tym bardziej wartym rozważenia staje się kwestia podejmowania działań na rzecz poprawy poczucia bezpieczeństwa nie tylko w teorii, ale również w praktyce. Nadto uwagi wymaga także problem zasadności stosowania postulatów wspomnianego programu skoro, jak wskazano powyżej, obowiązujące unormowania poniekąd zawierają znaczną część postulatów *community policing*. Korelacja unormowań prawnych z normami społecznymi powinna przyczynić się do podjęcia działań ukierunkowanych na rzecz poprawy poczucia bezpieczeństwa we wskazanym zakresie. Jednakże, aby taki stan rzeczy osiągnąć,

pożądana jest współpraca funkcjonariuszy Policji z obywatelami. Tymczasem, jak odnotowano w literaturze przedmiotu, „[...] stwierdzić należy, że problematyka postrzegania przez obywateli obowiązujących w państwie norm prawnych i odpowiednio za to zagadnienie odpowiedzialnych organów, służb, formacji, instytucji i straży, ma z punktu widzenia interesów bezpieczeństwa wewnętrznego wartość niebagatelną, lecz w Polsce jest lekceważona” [I. T. Dziubek, 2012 r., s. 278]. Biorąc pod uwagę powyższe, należy odnotować, że brak takiej współpracy przyczynia się do powstania wielu zagrożeń, których bezpośrednim adresatem może być każdy obywatel.

Mając na względzie istotę bezpieczeństwa przedstawianej przez W. Pływaczewskiego i G. Kedzierską jako „ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie i mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego” [W. Pływaczewski, G. Kedzierska (red.), 2001 r., s. 32], można stwierdzić, że właściwa realizacja postulatów tego programu mogłaby w znaczącym stopniu ograniczyć zagrożenia mieszkańców lokalnych osiedli. Aktywizacja działań funkcjonariuszy Policji we wskazanym zakresie mogłaby także przyczynić się do umocnienia działań profilaktycznych w poszczególnych regionach kraju. Tym bardziej że, jak zauważa B. Hołyst, „Policja jako formacja specjalistyczna musi umieć rozpoznawać i analizować źródła oraz okoliczności sprzyjające łamaniu prawa, organizować i inspirować różne podmioty społeczne do kompleksowych działań ochronnych, uniemożliwiających lub utrudniających popełnienie przestępstwa” [B. Hołyst, 2006 r., s. 1331]. Rozważne zastosowanie programu *community policing* zatem mogłoby ukształtować wspomniane warunki sprzyjające działaniom prewencyjnym, co niewątpliwie sprzyjałoby poprawie poczucia bezpieczeństwa. Natomiast uświadomienie sobie zarówno wad, jak i zalet wynikających z realizacji programu pozwoli być może w przyszłości na racjonalne jego zastosowanie w praktyce.

Jednakże w ocenie autorki istnieje nagląca potrzeba ukształtowania obopólnej relacji opartej na wzajemnym poczuciu zaufania między przedstawicielami Policji a mieszkańcami lokalnych osiedli. Skuteczna działalność funkcjonariuszy Policji, o której świadczy choćby realizacja programu „Razem Bezpieczniej”, nie wystarczy do pełnego urzeczywistnienia postulatów *community policing*. Tym bardziej nie ulega wątpliwości, że wszelkie tematy traktujące o problematyce bezpieczeństwa nie są obojętne ani funkcjonariuszom Policji, ani tym bardziej mieszkańcom lokalnych osiedli. Rzecz w tym, aby urzeczywistnianie działań profilaktycznych miało wymiar nie tylko ideologiczny, ale by realnie przyczyniło się do podjęcia efektywnej prewencji.

REFERENCES

- Apanowicz J. (2005). *Metodologiczne uwarunkowania pracy naukowej. Prace doktorskie. Prace habilitacyjne*. Wydawnictwo Difin, Warszawa.
- Bronowska K., Ludzia A. (2011). *Niemilitarne przyczyny sytuacji kryzysowych*, [w:] *Nauka o bezpieczeństwie. Istota, przedmiot badań i kierunki rozwoju*. L. Grochowski, A. Letkiewicz, A. Misiuk (red.), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno.
- Bronowska K. (2008). *Współczesna przestępczość a profilaktyczna i taktyczna działalność Policji oraz jej wpływ na poczucie bezpieczeństwa obywateli*, [w:] *Prawo. Kryminalistyka. Policja. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi B. Młodziejowskiemu*. J. Kasprzak, J. Bryk (red.), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno.
- Czapska J., Wójcikiewicz J. (1999). *Policja w społeczeństwie obywatelskim*. Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków.
- Dereń E., Polański E. (2012). *Wielki Słownik Języka Polskiego*. E. Polański (red.), Krakowskie Wydawnictwo Naukowe, Kraków.
- Dziubek I. T. (2012). *Lekceważenie obowiązujących norm prawnych – problem społeczny, karny czy resortowy?*, [w:] *Współdziałanie organów bezpieczeństwa i porządku publicznego w zakresie wykrywania wykroczeń i ścigania ich sprawców*. I. Nowicka, A. Sadło – Nowak, A. Tunia (red.), Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin.
- Gruza E., Goc M., Moszczyński J. (2011). *Kryminalistyka – czyli rzecz o metodach śledczych*. Oficyna Wydawnicza Łośgraf, Warszawa.
- Gruza E. (2009). *Psychologia sądowa dla prawników*, Wydawnictwo Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa.
- Gurgul J. (2001). *Ocena dowodów w postępowaniu przygotowawczym*, [w:] *Prokuratura i Prawo*, nr 9, Warszawa.
- Hanausek T. (2005). *Kryminalistyka. Zarys wykładu*. Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków.
- Hołyst B. (2006). *Psychologia kryminalistyczna*. Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa.
- Juszczak P. J. (2007). *Tworzenie zdecentralizowanych jednostek policyjnych na poziomie samorządu gminnego. Rozważania z zakresu community policing*, [w:] A. Szymaniak (red.), *Samorząd a Policja. Kształtowanie bezpieczeństwa lokalnego*. Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, Poznań.
- Kelling G. L., Cole C. M. (2000). *Wybite szyby*. Wydawnictwo Media Rodzina, Poznań.

- Majer P. (2011). *Jaka Policja – uwagi na marginesie prac nad nową ustawą o Policji*, [w:] *Studia Prawnoustrojowe*, nr 13 / 2011, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińskiego – Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn.
- Misiuk A. (2011). *Rozważania o bezpieczeństwie*, [w:] *Nauka o bezpieczeństwie. Istota, przedmiot badań i kierunek rozwoju. Studia i materiały. Tom I*. L. Grochowski, A. Letkiewicz, A. Misiuk (red.), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno.
- Mróz T., Siwińska M. (2010). *Prace dyplomowe na studiach humanistycznych*. Wydawnictwo Szczecińskiej Szkoły Wyższej Collegium Balticum, Szczecin.
- Nitkowski, K. (2011). *Rola Policji w polskim postępowaniu karnym*. Wydawnictwo Ars boni et aequi, Poznań.
- Ogińska – Bulik N. (2006). *Stres zawodowy w zawodach usług społecznych. Źródła – konsekwencje – zapobieganie*. Wydawnictwo Difin, Warszawa.
- Pieter J. (1975). *Zarys metodologii pracy naukowej*. Instytut Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa.
- Pływaczewski W., Kędzierska G. (2001). *Leksykon Policyjny* (red.). Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno.
- Rubacha K. (2012). *Metodologia badań nad edukacją*. Oficyna Wydawnicza Łośgraf, Warszawa.
- Rusiniak E. (2012). *Współpraca administracji rządowej z jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi na rzecz ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań w ramach programu „Razem Bezpieczniej”*, [w:] *Współdziałanie organów bezpieczeństwa i porządku publicznego w zakresie wykrywania wykroczeń i ścigania och sprawców*. I. Nowicka, A. Sadło – Nowak, A. Tunia (red.), Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin.
- Stojer J. (2010) *Efekt W11*, [w:] *Policja 997*, nr 12 (69), Warszawa.
- Żywucka – Kozłowska E., Kowalczyk – Ludzia M., Bronowska K., Ludzia A. (2011). *Blżej człowieka. Community policing w polskiej rzeczywistości początku XXI w.*, Wydawnictwo Volumina.pl, Szczecin – Olsztyn.
- Żywucka – Kozłowska E., Kowalczyk – Ludzia M. (2011). *Uniwersalizm bezpieczeństwa*, [w:] *Nauka o bezpieczeństwie. Istota, przedmiot badań i kierunki rozwoju*. L. Grochowski, A. Letkiewicz, A. Misiuk (red.), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno.

AKTY PRAWNE

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2.04.1997 r. (Dz. U.1997, nr 78, poz.483).

Ustawa o Policji z 6. 4. 1990r. (Dz. U. 1990, nr 30, poz. 179 z późn. zm.).

Zarządzeniu nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6.6. 2007 r. (Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2007, nr 12, poz. 95 z późn. zm.) w sprawie form i metod wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika rewiru dzielnicowych.

INTERMEDIA:

<http://bip.kgp.policja.gov.pl/kgp/programy-prewencyjne/8474,PROGRAMY-NARODOWE-RZADOWE-W-RAMACH-KTORYCH-POLICJA-ZOBOWIAZANA-JEST-DO-PRZEDKLAD.html>, z dn.1.10.2013r.

http://www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/Polityka_rozwoju/SRK/Documents/SRK_2007_2015.pdf, z dn.1.10.2013r.

(Endnotes)

1 Interesujące uwagi czynią w tej kwestii G. L. Kelling i C. M. Cole, zdaniem których idea realizacji wspomnianego programu powstała ok. 1829 r., na podstawie sprecyzowania zadań Policji przez Sir Roberta Peela w „The Principles of Law Enforcement” – zob. G. L. Kelling, C. M. Cole, *Wybite szyby*, Wydawnictwo Media Rodzina, Poznań 2000 r., s. 123 i n.

Zob. także: E. Żywucka – Kozłowska, K. Bronowska oraz A. Ludzia. Szczegółowa prezentacja wszystkich wyników badań znajduje się na w opublikowanej monografii: E. Żywucka – Kozłowska, M. Kowalczyk – Ludzia, K. Bronowska, A. Ludzia, *Bliżej człowieka. Community policing w polskiej rzeczywistości początku XXI w.*, Wydawnictwo Volumina.pl, Szczecin – Olsztyn 2011 r.

2 Badania zaprezentowane w niniejszym opracowaniu zostały przeprowadzone przez autorkę tego artykułu oraz przez: dr E. Żywucką – Kozłowską, dr K. Bronowską oraz mgr A. Ludzia, w latach 2010 - 2011. Szczegółowa prezentacja wszystkich wyników badań znajduje się na w opublikowanej monografii: *Ibidem*.

3 Tytułem przykładu należy wskazać, że, jak podkreśla E. Gruza, „Powstawanie stereotypów rozpoczyna się wtedy, gdy jakieś grono osób spostrzegane jest jako jedna grupa, pewna całość, różniąca się od innych. Dokonujemy wtedy tzw. kategoryzacji, projektowania cech przypisywanych ogółowi na jednostkę zaliczaną do danej kategorii.” - E. Gruza, *Psychologia sądowa dla prawników*, Wydawnictwo Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2009 r., s. 78.

4 Na podany problem zwraca uwagę m. in. E. Gruza, zdaniem której „interweniujący policjanci często dziwne, nietypowe zachowanie np. sprawcy wykroczenia zrzucają na domniemany wpływ alkoholu czy środków odurzających, pod wpływem których osoba ta pewnie się znajduje (bo rutynowo tak bywa), zatracając zdolność do indywidualnego traktowania każdej osoby.” - E. Gruza, *op. cit.*, s. 307.

5 Na wskazany problem zwrócił uwagę m. in. I. T. Dziubek, zdaniem którego „pomija się fakt, że dla zachowania porządku publicznego wartość priorytetową winno mieć bezwzględne reagowanie na każde naruszenie prawa bez względu na to, w jakie dobra

prawne godzi. Brak właściwej reakcji owocuje negatywnymi zmianami w postawach polskiego społeczeństwa, pogłębiającym się brakiem poszanowania norm prawnych oraz przyzwoleniem na negatywne zachowania.” - I. T. Dziubek, *Lekceważenie obowiązujących norm prawnych – problem społeczny, karny czy resortowy?*, [w:] *Współdziałanie organów bezpieczeństwa i porządku publicznego w zakresie wykrywania wykroczeń i ścigania ich sprawców*, I. Nowicka, A. Sadło – Nowak, A. Tunia (red.), Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2012 r., s. 278.

6 Program „Razem Bezpieczniej” „jest to formuła kompleksowego i zdecydowanego działania w celu ograniczenia zjawisk i zachowań, które budzą powszechny sprzeciw i poczucie zagrożenia. Jest to zatem program pracy zespołowej na rzecz polepszenia jakości życia pod względem bezpieczeństwa i zwiększenia dostępu do dobra publicznego, jakim jest bezpieczeństwo.” <http://bip.kgp.policja.gov.pl/kgp/programy-prewencyjne/8474,PROGRAMY-NARODOWE-RZADOWE-W-RAMACH-KTORYCH-POLICJA-ZOBOWIAZANA-JEST-DO-PRZEDKLAD.html>, z dn.1.10.2013 r.

Fundamentalnymi celami wspomnianego programu są następujące założenia:

- „- wzrost realnego bezpieczeństwa w Polsce,
- wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców Polski,
- zapobieganie przestępczości i aspołecznym zachowaniom poprzez zaktywizowanie i zdynamizowanie działań administracji rządowej na rzecz współpracy z administracją samorządową, organizacjami pozarządowymi i społecznością lokalną,
- poprawienie wizerunku Policji i wzrost zaufania społecznego do tej i innych służb działających na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego.” – <http://bip.kgp.policja.gov.pl/kgp/programy-prewencyjne/8474,PROGRAMY-NARODOWE-RZADOWE-W-RAMACH-KTORYCH-POLICJA-ZOBOWIAZANA-JEST-DO-PRZEDKLAD.html>, z dn.1.10.2013r.

Por. E. Żywucka – Kozłowska, M. Kowalczyk – Ludzia, K. Bronowska, A. Ludzia, *op. cit.*, s. 22

Ideologiczne założenia programu „Razem Bezpieczniej” są zgodne z dokumentem przyjętym przez Radę Ministrów pt. „Strategia Rozwoju Kraju 2007 – 2015”. Fundamentalnym zadaniem wymienionego programu jest m. in. „Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa”.- http://www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/Polityka_rozwoju/SRK/Documents/SRK_2007_2015.pdf, z dn.1.10.2013 r.

Zob. także. E. Rusiniak, *Współpraca administracji rządowej z jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi na rzecz ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań w ramach programu „Razem Bezpieczniej”*, [w:] *op. cit.*, s. 167 – 175.